

Apvienotās lietas C-89/10 un C-96/10

Q?Beef NV

pret

Belgische Staat

un

Frans Bosschaert

pret

Belgische Staat u.c.

(*Rechtbank van eerste aanleg te Brussel l?gumi sniegt prejudici?lu nol?mumu*)

Savien?bas ties?b?m neatbilstoši valsts nodok?i – Nodok?i, kas tiek maks?ti saska?? ar finanšu atbalsta un maks?jumu sist?mu, kura atz?ta par neatbilstošu Savien?bas ties?b?m – Sist?ma, kas aizst?ta ar jaunu sist?mu, kura atz?ta par atbilstošu – Nepamatoti iekas?tu nodok?u atg?šana – L?dzv?rt?bas un efektivit?tes principi – Noilguma termi?a garums – “Dies a quo” – No valsts un no indiv?diem atg?stami pras?jumi – Daž?di termi?i

Sprieduma kopsavilkums

1. Savien?bas ties?bas – Tieša iedarb?ba – Savien?bas ties?b?m neatbilstoši valsts nodok?i – Atpas?jums – Noteikumi – Valsts ties?bu piem?rošana – Valsts ties?b?s noteikts noilguma vai pras?bas celšanas termi?š
2. Savien?bas ties?bas – Tieša iedarb?ba – Savien?bas ties?b?m neatbilstoši valsts nodok?i – Atpas?jums – Noteikumi – Valsts ties?bu piem?rošana – Valsts ties?b?s noteikts noilguma termi?š, kurš nodok?u atpras?juma sa?emšanai no individu?la starpnieka ir gar?ks par valstij piem?rojamo termi?u – Pie?aujam?ba – Nosac?jums
3. Prejudici?li jaut?jumi – Interpret?cija – Interpret?jošu spriedumu iedarb?ba laik? – Atpaka?ejošs sp?ks – Spriedums, ar kuru konstat?ta valsts tiesisk? regul?juma ar atpaka?ejošu sp?ku neatbilst?ba Savien?bas ties?b?m

(LESD 267. pants)

1. Savien?bas ties?bas pie?auj piem?rot piecu gadu noilguma termi?u, kas valsts ties?bu sist?m? ir noteikts pras?jumiem pret valsti, pras?b?m par t?du nodok?u atg?šanu, kuri tikuši samaks?ti, p?rk?pjot min?t?s ties?bas, saska?? ar “jauktu atbalsta un nodok?u sist?mu”.

Gad?jum?, ja nepast?v saska?oti noteikumi t?du nodok?u atmaksas regul?šanai, kas ir noteikti, p?rk?pjot Savien?bas ties?bas, dal?bvalstis saglab? ties?bas piem?rot to valsts ties?b?s paredz?tos procesu?los noteikumus, tostarp pras?bas celšanas termi?a jom?, ar noteikumu, ka ir iev?roti l?dzv?rt?bas un efektivit?tes principi.

L?dzv?rt?bas princips nav p?rk?pts tikt?l, cik?t?l piecu gadu noilguma termi?š tiek piem?rots visiem

prasījumiem pret attiecīgo dalībvalsti un ciktāl tās piemērojamāba nav atkarīga no tās, vai šie prasījumi izriet no valsts tiesību vai Savienības tiesību pārkāpuma, kas ir jāpārbauda valsts tiesīm. Attiecībā uz efektivitātes principu saprātīgu termiņu noteikšana prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā tiesiskās drošības interesēs tas ir beidzies, vienlaikus aizsargājot nodokļu maksātāju un attiecīgo iestādi, atbilst Savienības tiesībām. Šādi termiņi nepadara praktiski neiespījamu vai pārliemīgi grītu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Savienības tiesību sistēmas, pat ja principā to izbeigšanas sekas ir tādas, ka celtā prasība tiek pilnībā vai daļēji noraidīta.

(sal. ar 34.–36. un 38. punktu un rezolūvās daļas 1) punktu)

2. Savienības tiesības pieauj tīdu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru privātpersonai tiek piešķirts ilgāks termiņš nodokļu atgīšanai no citas privātpersonas, kura ir iesaistījusies kā starpnieks, kuram tās nodokļus ir samaksājusi nepamatoti un kura tos ir samaksājusi valstij pirmās privātpersonas vīrdī, lai gan, ja privātpersona šos nodokļus būtu tieši maksājusi valstij, tās tiesības beigtos sīkā atgīšanas termiņā, atkāpjoties no kopījo tiesību sistēmas par nepamatotu maksājumu atgīšanas prasībām, jo privātpersonas, kas darbojas kā starpnieki, faktiski var pieprasīt no valsts summas, kuras, iespējams, ir samaksātas citu privātpersonu interesēs.

(sal. ar 45. punktu un rezolūvās daļas 2) punktu)

3. Tiesas konstatējums spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolīmmumu, par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, neietekmē noilguma termiņa sīkumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret attiecīgo dalībvalsti.

Pirmkārt, jautājums par noilguma termiņa sīkuma noteikšanu principā ir valsts tiesību jautājums. Otrkārt, spriedumam, kas ir pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolīmmumu, nav galīgs spēks, bet tikai deklarātvī spēks, kā rezultātā tās sekas parasti stījas spēkā dienā, kad ir stījusies spēkā interpretētā tiesību norma. Tādējādi Savienības tiesības pieauj valsts iestādei atsaukties uz saprātīgā noilguma termiņa izbeigšanas tikai tad, ja valsts iestāžu rīcības dīī, to apvienojot ar prasības celšanas termiņa pastīvīšanu, privātpersonai pilnībā ir liegta iespēja īstenot savas tiesības valsts tiesīs.

(sal. ar 47., 48., 51. un 53. punktu un rezolūvās daļas 3) punktu)

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palīta)

2011. gada 8. septembrā (*)

Ar Savienības tiesībām nesaderīgi valsts nodokļi – Nodokļi, kas tiek maksāti saskaī ar finanšu atbalsta un maksājumu sistīmu, kura atzīta par pretīju Savienības tiesībām – Sistīma, kas aizstīta ar jaunu sistīmu, kura atzīta par saderīgu – Nepamatoti iekasītu nodokļu atgīšana – Līdzvīrtības un efektivitātes principi – Noilguma termiņa garums – Dies a quo – No valsts un no indivīdiem atgīstami prasījumi – Dažādi termiņi

Apvienotās lietas C-89/10 un C-96/10

par līgumiem sniegt prejudiciālu nolikumu, ko *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* (Beļģija) iesniedza ar lūgumiem, kas pieņemti attiecīgi 2010. gada 29. un 12. janvārī un kas Tiesā reģistrēti 2010. gada 17. un 22. februārī, tiesvedības

Q-Beef NV (C-89/10)

pret

Belgische Staat

un

Frans Bosschaert (C-96/10)

pret

Belgische Staat,

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV un

Slachthuizen Goossens NV.

TIESA (ceturķpalātā)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [J.-C. Bonichot], tiesneši L. Bejs Larsens [L. Bay Larsen], K. Toadere [C. Toader] (referente), A. Prehala [A. Prechal] un E. Jarašņs [E. Jarašiņš],

ģenerālvokāts N. Jāskinens [N. Jääskinen],

sekretāre S. Stremholma [C. Strömholm], administratore,

ģemot vārā rakstveida procesu un 2011. gada 3. februārā tiesas sēdē,

ģemot vārā apsvērumus, ko sniedza:

– Q-Beef NV un F. Bosšāra [F. Bosschaert] vārdā – Ž. Arnošmeits [J. Arnauts-Smeets], *advocaat*,

– Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV un Slachthuizen Goossens NV vārdā – A. D'Aluņs [A. D'Halluin] un F. van Remortels [F. van Remoortel], *advocaten*,

– Beļģijas valdības vārdā – Ž. K. Allē [J.-C. Halleux], pārstāvis, kam palādz J. Vastersavents [Y. Vastersavendts] un E. Jakubovics [E. Jacubowitz], *advocaten*,

– Eiropas Komisijas vārdā – S. Tomass [S. Thomas] un H. van Vlētš [H. van Vliet], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2011. gada 26. maijā tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 L?gumi sniegt prejudici?lu nol?mumu ir par Be??ijas Karalistes valsts ties?b?s noteikt? ?paš? piecu gadu noilguma termi?a atbilst?bu l?dzv?rt?bas un efektivit?tes principi?m, kas izriet no Savien?bas ties?b?m, k? ar? š? termi?a s?kuma br?ža noteikšanu.

2 Šie l?gumi ir iesniegti saist?b? ar tiesved?b?m starp, pirmk?rt, Q?Beef NV (turpm?k tekst? – “Q?Beef”) un Be??ijas valsti (C?89/10) un, otrk?rt, starp F. Bosš?ru [F. Bosschaert] un Be??ijas valsti, k? ar? [starp F. Bosš?ru] un *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV* un *Slachthuizen Goossens NV* (turpm?k tekst? – “Goossens sabiedr?bas”) (C?96/10) par iesp?ju piem?rot piecu gadu noilguma termi?u pras?b?m pret Be??ijas valsti, lai pan?ktu maks?jumu atmaksu, kas tika iekas?ti, lai uztur?tu *Fonds de la santé et de la production des animaux* [Dz?vnieku vesel?bas un dz?vnieku izcelsmes produktu fonds] (turpm?k tekst? – “Fonds”).

Atbilstoš?s ties?bu normas

Valsts tiesiskais regul?jums Fonda jom?

1987. gada tiesiskais regul?jums

3 Ar 1987. gada 24. marta Dz?vnieku vesel?bas likumu (1987. gada 17. apr??a *Moniteur belge*, 5788. lpp.; turpm?k tekst? – “1987. gada likums”) tika ieviesta finans?šanas sist?ma pabalstiem saist?b? ar c??u pret dz?vnieku slim?b?m un dz?vnieku un dz?vnieku izcelsmes produktu higi?nas, vesel?bas un kvalit?tes uzlabošanu (turpm?k tekst? – “1987. gada sist?ma”). Saska?? ar t? 2. pantu š? likuma m?r?is ir “c?n?ties pret dz?vnieku slim?b?m ar nol?ku veicin?t vesel?bas aizsardz?bu un dz?vnieku tur?t?ju ekonomisko labkl?j?bu”.

4 1987. gada likuma 32. panta 2. punkt? bija noteikts:

“Lauksaimniec?bas ministrij? tiek izveidots [Fonds] [..]. Š? fonda m?r?is ir iesaist?ties piemaksu, subs?diju un citu pabalstu saist?b? ar c??u pret dz?vnieku slim?b?m un dz?vnieku un dz?vnieku izcelsmes produktu higi?nas, vesel?bas un kvalit?tes uzlabošanu finans?jum?. Fondu finans? no:

1) oblig?tajiem maks?jumiem, kas ir j?veic fizisk?m vai juridisk?m person?m, kuras audz?, p?rstr?d?, transport?, apstr?d?, p?rdod vai tirgo dz?vniekus;

[..]

Ja oblig?tie maks?jumi tiek iekas?ti no person?m, kuras audz?, p?rstr?d?, transport?, apstr?d?, p?rdod vai tirgo dz?vniekus vai dz?vnieku izcelsmes produktus, tie katr? dar?jum? ietekm? ražot?ju.”

5 Ar 1987. gada likumu karalim tika noteiktas ties?bas noteikt šo oblig?to maks?jumu apm?ru, k? ar? to iekas?šanas noteikumus. Ar Kara?a 1987. gada 11. decembra R?kojumu par oblig?tajiem maks?jumiem Dz?vnieku vesel?bas un dz?vnieku izcelsmes produktu fond? (1987. gada 23. decembra *Moniteur belge*, 19317. lpp.; turpm?k tekst? – “1987. gada r?kojums”), s?kot ar 1988. gada 1. janv?ri, kautuv?m un eksport?t?jiem tika noteikti oblig?ti maks?jumi par katru nokauto vai eksport?to liellopu, te?u vai c?ku. Kautuv?m un eksport?t?jiem noteiktie oblig?tie maks?jumi bija j?pieprasa dz?vnieku pieg?d?t?jiem, kuri attiec?g? gad?jum? to atpras?tu no p?rdev?ja l?dz pat ražot?jam. 1987. gada likums un r?kojums v?l?k vair?kk?rt tika groz?ti. Neviena no šiem ties?bu aktiem netika pazi?ots Komisijai atbilstoši EEK l?guma 93. panta 3. punktam (tagad – EK l?guma 93. panta 3. punkts, kas k?uvis par EKL 88. panta 3. punktu).

1998. gada likums

6 Pēc Komisijas 1991. gada 7. maija Lēmuma 91/538/EEK par Beļģijas Dzīvnieku veselības un dzīvnieku izcelsmes produktu fondu (OV L 294, 43. lpp.), ar kuru 1987. gada sistēma tika atzīta par nesaderīgu ar kopējo tirgu, kā arī saskaņā ar 1998. gada 23. marta Likumu par budžeta fonda izveidi dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu veselībai un kvalitātei (1998. gada 30. aprīlī *Moniteur belge*, 13469. lpp.; turpmāk tekstā – “1998. gada likums”) šī sistēma tika atcelta un aizstāta ar jaunu sistēmu (turpmāk tekstā – “1998. gada sistēma”), kurā ietilpa jauna obligāto maksājumu sistēma, kas bija piemērojama ar atpakaļejošu spēku, sākot no 1988. gada 1. janvāra, kā arī ar jaunu fondu – Budžeta fondu dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu veselībai un kvalitātei (turpmāk tekstā abi kopā ar 1987. gada sistēmas Fondu saukti – “Fonds”). 1998. gada sistēma no 1987. gada sistēmas atšķiras galvenokārt ar to, ka tajā nav paredzēti maksājumi par importētiem dzīvniekiem un ka maksājumi par eksportētiem dzīvniekiem, sākot no 1997. gada 1. janvāra, vairs nav maksājami.

7 1998. gada likuma 5. pantā ir paredzēts, ka Fonds tostarp tiek finansēts no maksājumiem, kurus karalis nosaka fiziskajām vai juridiskajām personām, kuras audzē, pārstāda, transportē, apstāda, pārdod vai tirgo dzīvniekus vai dzīvnieku izcelsmes produktus.

8 1998. gada likuma 14. pantā ir noteikti maksājumi lopkautuvēm un eksportētājiem. Šo maksājumu apmēri atšķiras atkarībā no laikposma, par kādu tie ir maksājami. Saskaņā ar šo pantu:

“Šādi obligātie maksājumi Fondā tiek noteikti kautuvēm un eksportētājiem:

[..]

Šie obligātie maksājumi ir atprasāmi no ražotāja.

Šie obligātie maksājumi veicami tikai par iekšzemes dzīvniekiem. Tie nav maksājami par importētiem dzīvniekiem. Tie vairs nav maksājami par dzīvniekiem, kas ir eksportēti, sākot no 1997. gada 1. janvāra.

Attiecībā uz importētiem dzīvniekiem obligātie maksājumi, kuri kopš 1988. gada 1. janvāra tika maksāti, piemērojot [1987. gada rīkojumu], kas grozīts ar Karaļa 1989. gada 8. aprīlī, 1990. gada 23. novembra, 1993. gada 19. aprīlī, 1995. gada 15. maija, 1996. gada 25. februāra un 1997. gada 13. marta rīkojumiem, tiek atmaksāti nodokļu maksātājiem, kuri sniedz pierādījumus, ka to veiktie obligātie maksājumi attiecas uz importētiem dzīvniekiem, ka šos obligātos maksājumus tie nav pieprasījuši no ražotāja vai ka to pieprasīšana tikusi atsaukta un ka tie ir samaksājuši visus obligātos maksājumus par iekšzemes dzīvniekiem, tajā skaitā par eksportētiem nokautiem dzīvniekiem un eksportētiem audzētiem dzīvniekiem un darba dzīvniekiem.”

9 Ar 1998. gada likuma 15. un 16. pantu maksājumi tika noteikti atbildīgajiem par uzņēmumiem, kuros tiek turētas cūkās, kā arī pienotavām un piena produktu pārdošanas ataujas turētājiem.

10 1998. gada likuma 17. panta otrajā daļā bija paredzēts tīrītājs izlīdzinājums starp prasījumiem, kas pienākas par maksājumiem, kas ir veikti atbilstoši 1987. gada sistēmai, un maksājumiem, kas ir veikti saskaņā ar 1998. gada sistēmu.

Valsts tiesiskais regulējums par nepamatotu maksājumu atgāšanu un noilgumu

11 Civill kodeksa 1376. pants ir noteikts:

“Personai, kas kļūdas pēc vai tādēļ saņem to, kas tai nepienākas, ir pienākums to atmaksāt

personai, no kuras t? to nepamatoti sa??musi.”

12 Civilkodeksa 2262.a panta 1. punkta pirmaj? da??, kas groz?ta ar 1998. gada 10. j?nija likumu, kas st?j?s sp?k? 1998. gada 27. j?lij?, ir paredz?ts:

“Visu personiska rakstura pras?bu noilguma termi?š ir desmit gadi.”

13 Civilkodeksa 2244. panta, kur? ir noteikti galvenie noilguma termi?a p?rtraukšanas iemesli, pirmaj? un otraj? da?? ir paredz?ts:

“Tiesas pav?ste, samaksas piepras?jums vai aresta uzlikšana, ko pazi?o personai, kurai v?las ne?aut izmantot noilgumu, veido civiltiesisku p?rtraukumu.

Tiesas pav?ste p?rtrauc noilgumu l?dz gal?g? l?muma pasludin?šanai.”

14 1991. gada 17. j?lija saska?oto likumu par valsts gr?matved?bu (1991. gada 21. augusta *Moniteur belge*, 17960. lpp.; turpm?k tekst? – “saska?otie likumi par gr?matved?bu”) 100. panta 1. punkt? ir noteikts:

“Š?diem pras?jumiem iest?jas noilgums, un tie tiek piln?b? dz?sti par labu valstij, neskarot jebkuras citas noilguma normas citos likumos, noteikumos vai nol?gumos:

1) pras?jumi, kuru celšana likum? vai noteikumos paredz?t? form? nav notikusi piecu gadu laik?, skaitot no 1. janv?ra finanšu gad?, kur? tie radušies;

[..].”

15 Saska?oto likumu par gr?matved?bu 101. pant? ir noteikts:

“[...] Tiesved?bas ierosin?šana aptur noilgumu l?dz gal?g? nol?muma pasludin?šanai.”

16 Attiec?b? uz noilgumu pras?bai par galvojumu Civilkodeksa 2257. pant? ir noteikts:

“Noilgums nes?kas:

[..]

attiec?b? uz pras?bu par galvojumu l?dz br?dim, kad notikusi ?pašuma atsavin?šana;

[..].”

Proced?ra Komisij?

17 Atbilstoši L?guma 93. pant? paredz?tajai proced?rai Komisija t?s L?mum? 91/538 konstat?ja, ka 1987. gada sist?ma nav sader?ga ar kop?jo tirgu EEK l?guma 92. panta (v?l?k EK l?guma 92. pants, p?c groz?jumiem – EKL 87. pants) izpratn? un attiec?gi to vairs nevar ?stenot, jo oblig?tie maks?jumi kaušanas posm? attiecas ar? uz dz?vniekiem un produktiem, kas ievesti no cit?m dal?bvalst?m.

18 Ar 1995. gada 7. decembra un 1996. gada 20. maija v?stul?m Be??ijas Karaliste atbilstoši L?guma 93. panta 3. punktam pazi?oja par ties?bu akta projektu nol?k? atcelt 1987. gada sist?mu un to aizst?t ar jaunu sist?mu.

19 Šaj? likuma projekt?, kam bija j?k??st par 1998. gada likumu, tostarp tika paredz?ts risin?jums probl?mai saist?b? ar import?to dz?vnieku aplikšanu ar nodokli, kas bija par pamatu, lai

Komisija t?s L?mum? 91/538 atz?tu, ka 1987. gada sist?ma nav sader?ga ar kop?jo tirgu.

20 Min?tais likuma projekts ar Komisijas 1996. gada 30. j?lija l?mumu par valsts atbalsta saska?? ar EK l?guma [87.] un [88.] pantu at?aušanu (OV 1997, C 1, 2. lpp.) tika atz?ts par sader?gu ar kop?jo tirgu.

Pamata lietas un prejudici?lie jaut?jumi

Lieta C?89/10

21 Q?Beef ir Be??ijas uz??mums, kas nodarbojas ar dz?vnieku tirdzniec?bu un kas tostarp eksport? dz?vniekus. Veicot eksportu, tas atbilstoši tiesiskajam regul?jumam, kas piem?rojams attiec?b? uz Fondu, ir veicis da??dus maks?jumus Be??ijas valstij. Uz??mums apliecina, ka tas laik? no 1993. gada janv?ra l?dz 1998. gada apr?lim kop? ir samaks?jis summu EUR 137 164 apm?r?, kuru tas v?las atg?t no Be??ijas valsts.

22 P?c 2003. gada 21. oktobra sprieduma apvienotaj?s liet?s C?261/01 un C?262/01 *van Calster* u.c. (*Recueil*, l?12249. lpp.), kur? tika noteikts, ka 1998. gada likumam nevar tikt noteiktas nek?das sekas ar atpaka?ejošu sp?ku laikposmam pirms l?muma, ar kuru Komisija likuma projektu, k? rezult?t? tapa šis likums, atzina par sader?gu ar kop?jo tirgu, Q?Beef 2007. gada 2. apr?l? pret Be??ijas valsti iesniedza pras?bu *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* [Briseles pirm?s instances ties?], l?dzot atmaks?t attiec?gos maks?jumus.

23 Iesniedz?jtiesa uzskata, ka atbilstoši saska?oto likumu par gr?matved?bu 100. panta 1. punktam piecu gadu noilguma termi?š attiec?b? uz Q?Beef pras?jumu pret Be??ijas valsti ir s?kts skait?t no 1. janv?ra taj? finanšu gad?, kur? pras?jums rad?s, šaj? gad?jum?, ?emot v?r? izl?dzin?jumu, kas šaj? [ties?bu akta] tekst? noteikts starp pras?jumiem, kas pien?kas saska?? ar jauno sist?mu, un pras?jumiem saist?b? ar maks?jumiem, kas ir veikti saska?? ar 1987. gada sist?mu, gad?, kur? st?j?s sp?k? 1998. gada likums, proti, 1998. gada 1. janv?r?, un [noilguma termi?š] ir beidzies 2002. gada 31. decembra pusnakt?. T? k? pras?ba pret Be??ijas valsti tika iesniegta 2007. gada 2. apr?l?, Q?Beef pras?jumam pret Be??ijas valsti saska?? ar Be??ijas ties?b?m esot iest?jies noilgums. Š? tiesa, pret?ji Q?Beef, uzskata, ka iepriekš min?tajam spriedumam apvienotaj?s liet?s *van Calster* u.c. esot tikai deklarativs raksturs attiec?b? uz valsts ties?b?m un no t? noilgumu nes?k skait?t.

24 Š?dos apst?k?os *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nol?ma aptur?t tiesved?bu un uzdot Tiesai š?dus prejudici?lus jaut?jumus:

“1) Vai Kopienu ties?bas liedz valsts ties?m piem?rot piecu gadu noilguma termi?u, kas ir noteikts valsts ties?bu sist?m? attiec?b? uz pras?jumiem pret valsti, attiec?b? uz pras?b?m par t?du nodok?u atg?šanu no dal?bvalsts, kuri veikti saska?? ar jauktu atbalsta un nodok?u sist?mu, kura tikusi atz?ta ne tikai par da??ji nelikum?gu, bet ar? par da??ji nesader?gu ar Kopienu ties?b?m, un kuri tikuši samaks?ti, pirms st?j?s sp?k? jaun? atbalsta un oblig?to maks?jumu sist?ma, kas aizst?j pirmo min?to sist?mu un kura ar Komisijas gal?gu l?mumu tikusi atz?ta par sader?gu ar Kopienu ties?b?m, bet ne tikt?l, cik?l šie maks?jumi tiek piem?roti ar atpaka?ejošu datumu attiec?b? uz laikposmu pirms š? l?muma?

2) Vai Kopienu ties?bas liedz dal?bvalstij veism?gi atsaukties uz valsts ties?b?s noteiktiem noilguma termi?iem, kuri sal?dzin?jum? ar tiem, kurus piem?ro saska?? ar visp?r?j?m ties?b?m, ir tai ?paši labv?l?gi, aizst?voties tiesved?b?, kuru pret to ir uzs?kusi priv?tpersona, lai nodrošin?tu savas individu?l?s ties?bas saska?? ar EK l?gumu t?d? liet?, k?du izskata valsts tiesa, ja šo ?paši labv?l?go noilguma termi?u rezult?t? nav iesp?jams atg?t nodok?us, kas samaks?ti dal?bvalstij saska?? ar jauktu atbalsta un nodok?u sist?mu, kura ne tikai tikusi atz?ta par da??ji nelikum?gu,

bet ar? par da??ji nesader?gu ar Kopienu ties?b?m, ja nesader?bu ar Kopienu ties?b?m Eiropas Kopienu Tiesa konstat?jusi tikai tad, kad bija beigušies šie ?paši labv?l?gie valsts ties?b?s paredz?tie noilguma termi?i, lai gan nelikum?ba past?v?ja jau iepriekš?”

Lieta C?96/10

25 F. Bosš?rs ir lauksaimnieks, kurš laik? no 1989. l?dz 1996. gadam par saviem nokautajiem dz?vniekiem veica Fondam paredz?tus maks?jumus *Goossens* sabiedr?b?m. F. Bosš?rs veica maks?jumus *Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV*, kas savuk?rt tos nodeva *Slachthuizen Goossens NV*, kura tos ieskait?ja Fond?. F. Bosš?rs pieprasa šo maks?jumu atmaksu, proti, kopum? EUR 38 842,46, ar pamatojumu, ka tie vi?am tikuši noteikti nelikum?gi, jo ties?bu akti šaj? jom? ir pretrun? Savien?bas ties?b?m.

26 2007. gada 31. j?lij? p?c iepriekš min?t? sprieduma apvienotaj?s liet?s *van Calster* u.c. F. Bosš?rs iesniedza pras?bu *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel*, galvenok?rt, pret Be??ijas valsti nol?k? sa?emt vi?a nepamatoti veikto maks?jumu atmaksu un, pak?rtoti, pret *Goossens* sabiedr?b?m gad?jum?, ja vi?a tieš? pras?ba pret Be??ijas valsti netiktu atz?ta.

27 Ar pras?bas pieteikumiem, kuri min?t?s tiesved?bas ietvaros tika iesniegti 2007. gada 21. novembr?, *Goossens* sabiedr?bas iesniedza blakus pras?bas pret Be??ijas valsti, pirmk?rt, pras?bu par galvojumu gad?jumam, ja t?m tiktu piespriests atmaks?t F. Bosš?ra veiktos maks?jumus, un, otrk?rt, pras?bu atmaks?t maks?jumus, kurus š?s sabiedr?bas ir veikušas Fond?.

28 L?dz?gi k? liet? C?89/10 iesniedz?jtiesa nor?da, ka saska?? ar Be??ijas ties?b?m F. Bosš?ra un *Goossens* sabiedr?bu celtaj?m pras?b?m pret Be??ijas valsti par [maks?jumu] atmaksu ir iest?jies noilgums. T? ar? pret?ji tam, ko nor?da F. Bosš?rs un *Goossens* sabiedr?bas, uzskata, ka iepriekš min?tajam spriedumam apvienotaj?s liet?s *van Calster* u.c. ir tikai deklarativs raksturs, jo ar to netiek noteikts veikto maks?jumu nepamatotais raksturs, bet tikai konstat?ts, ka nodok?i bijuši nelikum?gi, jo tie bija noteikti ar atpaka?ejošu sp?ku.

29 Turpret?, t? k? pras?bas, ko F. Bosš?rs c?lis pret *Goossens* sabiedr?b?m, ir uzskat?mas par “personiska rakstura pras?b?m”, to noilguma termi?š ir desmit gadi. T? k? šis termi?š str?diem starp priv?tperson?m ticis noteikts ar 1998. gada 10. j?nija likumu, ar kuru tika groz?ts Civilkodekss, šo termi?u s?k skait?t tikai 1998. gada 27. j?lij?, dien?, kad šis likums st?j?s sp?k?. T?d?j?di 2007. gada 31. j?lij?, šo pras?bu iesniegšanas dien?, noilgums v?l nebija iest?jies. Attiec?b? uz pras?b?m par galvojumu pret Be??ijas valsti, ko *Goossens* sabiedr?bas c?la 2007. gada 21. novembr?, uz t?m noilgums *a fortiori* neattiecoties, jo t?s esot turpin?jums pras?b?m, ko 2007. gada j?lij? c?la F. Bosš?rs.

30 Š?dos apst?k?os *Rechtbank van eerste aanleg te Brussel* nol?ma aptur?t tiesved?bu un uzdot Tiesai tr?s prejudici?lus jaut?jumus, no kuriem pirmais un trešais ir t?di paši k? attiec?gi pirmais un otrais prejudici?lais jaut?jums liet? C?89/10, kas izkl?st?ti š? sprieduma 24. punkt?, bet otrais ir formul?ts š?di:

“Vai Kopienu ties?b?s ir liegts, ka, ja dal?bvalsts uzliek nodok?us priv?tpersonai, kurai savuk?rt ir pien?kums pras?t šos nodok?us no cit?m priv?tperson?m, ar kur?m t? kop? veic komercdarb?bu nozar?, kur? dal?bvalsts ir noteikusi jauktu atbalsta un maks?jumu sist?mu, bet š? sist?ma v?l?k tikusi atz?ta ne tikai par da??ji nelikum?gu, bet ar? par da??ji nesader?gu ar Kopienu ties?b?m, š?m priv?tperson?m saska?? ar valsts ties?bu noteikumiem tiek piem?rots ?s?ks noilgums attiec?b? uz dal?bvalsti saist?b? ar maks?jumu, kas noteikti, p?rk?pjot Kopienu ties?bas, atmaksu, lai gan t?m piem?rots gar?ks noilgums attiec?b? uz priv?tpersonas starpniec?bu š?s pašas summas atg?šan?, k? d?? šis starpnieks var non?kt situ?cij?, kad pras?jumam pret vi?u

nav noilguma, bet prasījumiem pret dalībvalsti tās ir, kā dēļ trešās personas var celt prasību pret starpnieku un starpniekam vajadzības gadījumā ir jāceļ regresa prasība pret attiecīgo dalībvalsti, bet [starpniekam] nav iespējams atgūt no šīs dalībvalsts maksājumus, ko viņš ir veicis tieši dalībvalstij”

31 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2010. gada 6. aprīļa rīkojumu lietas C-89/10 un C-96/10 rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī sprieduma taisīšanai tika apvienotas.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

32 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka tad, ja nav Savienības tiesiskā regulējuma attiecīgajā jautājumā, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās tiesas un tiesvedības procesuālie noteikumi, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras attiecīgajām personām piešķir Savienības tiesības, ar nosacījumu, ka, pirmkārt, šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām iekšējās rakstura prasībām (līdzvērtības princips), un, otrkārt, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārliedzīgi grūtu to tiesību īstenošanu, ko piešķir Savienības tiesību sistēmā (efektivitātes princips) (tostarp skat. 2011. gada 19. maija spriedumu lietā C-452/09 *Iaia* u.c., Krājums, I-0000. lpp., 16. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par pirmo jautājumu lietās C-89/10 un C-96/10

33 Uzdodot šo jautājumu, iesniedzītāja būtībā vaicā, vai tās dos apstākļos, kādi ir pamata lietā, Savienības tiesības nepieļauj piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas valsts tiesību sistēmā ir noteikts prasījumiem pret valsti, prasībām par tās nodokļu atgāšanu, kuri, pārņēmjot Savienības tiesības, tikuši samaksāti saskaņā ar “jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu”.

34 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka gadījumā, ja nepastāv saskaņoti noteikumi tās nodokļu atmaksas regulēšanai, kas ir noteikti, pārņēmjot Savienības tiesības, dalībvalstis saglabā tiesības, ievērojot līdzvērtības un efektivitātes principus, piemērot to valsts tiesību sistēmas paredzētos procesuālos noteikumus, tostarp noilguma termiņa jomā.

35 Šajā gadījumā šķiet, ka līdzvērtības princips nav pārņemts tiktāl, cik tāl piecu gadu noilguma termiņš tiek piemērots visiem prasījumiem pret Beļģijas valsti un cik tāl tās piemērojamība nav atkarīga no jautājuma, vai šie prasījumi izriet no valsts tiesību vai Savienības tiesību pārņemuma, bet tas ir jāpārbauda iesniedzītībai.

36 Attiecībā uz efektivitātes principu Tiesa par saderību ar Savienības tiesībām ir atzinusi saprātīgu termiņu noteikšanu prasības celšanai, kuru neieviešanas gadījumā tiesiskās drošības interesēs iestājas noilgums, vienlaikus aizsargājot ieinteresēto personu un attiecīgo iestādi. Šādi termiņi nepadara praktiski neiespējamu vai pārliedzīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Savienības tiesību sistēmas, pat ja principā šāda termiņa izbeigšanās sekas ir tādas, ka celtā prasība tiek pilnībā vai daļēji noraidīta (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Iaia* u.c., 17. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā kā piemēru var minēt, ka valsts tiesību sistēmā trīs gadus ilgs noilguma termiņš ir ticis uzskatīts par samērīgu (šajā ziņā skat. 2010. gada 15. aprīļa spriedumu lietā C-542/08 *Barth*, Krājums, I-3189. lpp., 29. punkts).

37 Pamata lietās, kā izriet no lēmumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, netiek apstrīdēts, ka piemērojamais noilguma termiņš ir piecu gadu termiņš, kuru, tā kā nav izņēmuma apstākļu, kuri Tībai būtu darīti zināmi, nevar uzskatīt par pretēju efektivitātes principam.

38 Tādējādi uz pirmo jautājumu lietās C-89/10 un C-96/10 ir jāatbild, ka tās dos apstākļos, kādi

ir pamata liet?, Savien?bas ties?bas pie?auj piem?rot piecu gadu noilguma termi?u, kas valsts ties?bu sist?m? ir noteikts pras?jumiem pret valsti, pras?b?m par t?du nodok?u atg?šanu, kuri, p?rk?pjot min?t?s ties?bas, tikuši samaks?ti saska?? ar "jauktu atbalsta un nodok?u sist?mu".

Par otro jaut?jumu liet? C?96/10

39 Uzdodot šo jaut?jumu, iesniedz?jtiesa b?t?b? vaic?, vai Savien?bas ties?bas nepie?auj t?du valsts tiesisko regul?jumu, ar kuru apst?k?os, k?di ir pamata liet?, priv?tperson?m tiek pieš?irts ilg?ks termi?š nodok?u atg?šanai no citas priv?tpersonas, kura ir iesaist?jusies k? starpnieks un kura pirm?s personas v?rd? ir samaks?jusi nodok?us valstij, lai gan, ja priv?tpersona šos nodok?us b?tu tieši maks?jusi valstij, š?s pirm?s priv?tpersonas ties?bas beigtos ?s?k? termi??.

40 Šaj? gad?jum?, k? uzskata iesniedz?jtiesa, F. Bosš?ra un Goossens sabiedr?bu pras?b?m par atmaksu pret valsti, ?emot v?r? ?pašo piecu gadu noilgumu, kas ir paredz?ts pras?jumiem pret valsti, ir iest?jies noilgums, savuk?rt F. Bosš?ra pras?bai pret š?m sabiedr?b?m nav iest?jies noilgums, jo t? tikusi iesniegta desmit gadu noilguma termi?a ietvaros, kas ir piem?rojams nepamatotu maks?jumu atg?šanai str?d? starp priv?tperson?m.

41 Š?d? kontekst? j?atg?dina ar?, ka saska?? ar past?v?go Tiesas judikat?ru Savien?bas ties?b?s nav aizliegts dal?bvalstij noteikt pras?b?m par t?du nodok?u atmaksu, kas iekas?ti, p?rk?pjot min?t?s ties?bas, valsts ties?bu aktos noteiktu tr?s gadu noilguma termi?u, ar ko tiek izdar?ta atk?pe no visp?r?j? regul?juma attiec?b? uz nepamatota maks?juma atg?šanas pras?bu starp priv?tperson?m, kur? ir noteikts labv?l?g?ks termi?š, ja šis noilguma termi?š vien?di attiecas gan uz t?m pras?b?m par nodok?u atmaksu, kas pamatotas ar Savien?bas ties?b?m, gan uz t?m, kas pamatotas ar valsts ties?b?m (skat. 1998. gada 15. septembra spriedumus liet? C?231/96 *Edis*, *Recueil*, I?4951. lpp., 39. punkts, un liet? C?260/96 *Spac*, *Recueil*, I?4997. lpp., 23. punkts, k? ar? 2002. gada 10. septembra spriedumu apvienotaj?s liet?s C?216/99 un C?222/99 *Prisco* un *CASER*, *Recueil*, I?6761. lpp., 70. punkts).

42 Turkl?t noilguma termi?i kopum? nodrošina tiesisko droš?bu, kas aizsarg? gan ieinteres?to personu, gan attiec?go iest?di (šaj? zi?? skat. iepriekš min?to spriedumu liet? *Edis*, 35. punkts, un 2010. gada 28. oktobra spriedumu liet? C?367/09 *SGS Belgium* u.c., Kr?jums, I?10761. lpp., 68. punkts). Tiesa ir ar? noteikusi, ka efektivit?tes princips nav p?rk?pts gad?jum?, ja valsts ties?b?s noteiktais noilguma termi?š nodok?u iest?dei, iesp?jams, ir labv?l?g?ks nek? sp?k? esošais noilguma termi?š priv?tperson?m (šaj? zi?? skat. 2008. gada 8. maija spriedumu apvienotaj?s liet?s C?95/07 un C?96/07 *Ecotrade*, Kr?jums, I?3457. lpp., 49.–54. punkts).

43 Turpret? efektivit?tes princips tiktu p?rk?pts gad?jum?, ja Goossens sabiedr?b?m neb?tu ne ties?bu sa?emt attiec?g? nodok?a atmaksu piecu gadu termi??, ne – p?c tam, kad p?c min?t? termi?a beig?m F. Bosš?rs pret min?taj?m sabiedr?b?m ir iesniedzis pras?bu par nepamatotu maks?jumu atg?šanu, – iesp?jas v?rsties pret valsti, k? rezult?t? par nepamatotu valstij maks?jamu nodok?u maks?jumu sek?m b?tu j?atbild tikai š?m starpnieka sabiedr?b?m.

44 Tom?r pamata liet?, k? uzskata iesniedz?jtiesa un pret?ji tam, ko savos rakstveida apsv?rumos nor?d?jusi Be??ijas vald?ba, ja Goossens sabiedr?b?m tiktu piespriests atmaks?t nepamatotos maks?jumus F. Bosš?ram, t?s var?tu atg?t š?s summas no valsts, ce?ot nevis pras?bu par atmaks?šanu pret valsti, jo š?dai pras?bai jau ir iest?jies noilgums saska?? ar ?pašo piecu gadu noilgumu termi?u, bet gan pras?jumu par galvojumu saist?b? ar personiska rakstura pien?kumu. Iesniedz?jtiesa uzskata, ka pras?b?m par galvojumu, ko Goossens sabiedr?bas pret Be??ijas valsti iesniedza 2007. gada 21. novembr?, nav iest?jies noilgums.

45 T?d?j?di uz otro jaut?jumu liet? C?96/10 ir j?atbild, ka Savien?bas ties?bas pie?auj t?du

valsts tiesisko regulējumu, ar kuru apstākos, kādi ir pamata liet, privtpersonām tiek piešķirts ilgks termiņš nodokļu atgāšanai no citas privtpersonas, kura ir iesaistījusies kā starpnieks un kura pirmās personas vārds ir samaksājusi nodokļus valstij, lai gan, ja privtpersona šos nodokļus būtu tieši maksājusi valstij, šīs pirmās privtpersonas tiesības beigtos šīs atgāšanas termiņš, atkāpjoties no kopājo tiesību sistēmas par nepamatotu maksājumu atgāšanas prasībām, ja privtpersonas, kas darbojas kā starpnieki, faktiski var pieprasīt no valsts summas, kuras, iespējams, ir samaksātas citu privtpersonu interesēs.

Par otro jautājumu liet. C-89/10 un trešo jautājumu liet. C-96/10

46 Ar šiem jautājumiem iesniedzītiesa būtu jānoskaidro, vai tādās apstākos, kādi ir pamata liet, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedums, kas pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolikumu, ietekmē nolikuma termiņa sākšanās brīdi, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.

47 Pirmkārt ir jāprecizē, ka nolikuma termiņa sākuma noteikšana, kā norādījis ģenerālvkts savu secinājumu 55. punktā, principā ir atkarīga no valsts tiesībām. Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai iespējams Tiesas konstatātais Savienības tiesību pārķēpums principā neietekmē nolikuma termiņa sākumu (skat. iepriekš minēto spriedumu liet. *Iaia* u.c., 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Otrkārt, pretī tam, ko norāda prasītāji pamata liet, un atbilstoši iedibinātajai judikatūrai spriedumam, kas ir pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolikumu, nav galīgs spēks, bet tikai deklarāts spēks, kā rezultātā tas sekas parasti stājas spēkā dienā, kad ir stājusies spēkā arī interpretētā tiesību norma (skat. 2008. gada 12. februāra spriedumu liet. C-2/06 *Kempter*, Krājums, I-411. lpp., 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

49 Attiecībā uz nolikuma termiņa sākumu jāatzīst, ka Tiesa ir nospriedusi, ka līdz direktīvas pareizas transpozīcijas brīdim transponēšanas pienākumu neizpildījus dalībvalsts nevar aizbildināties ar termiņa nokavējumu prasībām, ko pret šo valsti ir cīlusi privtpersona, lai aizsargātu ar šādas direktīvas noteikumiem piešķirtās tiesības, un ka valsts tiesības noteiktais termiņš prasības celšanai var sākties tikai no šā brīža (skat. 1991. gada 25. jūlija spriedumu liet. C-208/90 *Emmott*, *Recueil*, I-4269. lpp., 23. punkts).

50 Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, kas ir pieņemta pēc iepriekš minētā sprieduma liet. *Emmott*, Tiesa ir atzinusi, ka transponēšanas pienākumu neizpildījus dalībvalsts var atsaukties uz nolikumu saistību ar prasību celšanu [valsts] ties, pat ja šādu prasību celšanas brīds būtu pareizi transponējusi attiecīgo direktīvu, nolemjot, ka risinājums spriedumā liet. *Emmott* bija pamatots ar šīs lietas konkrētajiem apstākļiem, kuros nolikums liedza prasītājiem jebkādu iespēju īstenot tiesības, kas bija noteiktas direktīvā (skat. iepriekš minēto spriedumu liet. *Iaia* u.c., 19. punkts un tajā minētā judikatūra).

51 Šajā saistībā Tiesa ir precizējusi, ka Savienības tiesības pieauj valsts iestādei atsaukties uz saprātīgā nolikuma termiņa izbeigšanos tikai tad, ja valsts iestāžu rīcības dēļ, to apvienojot ar nolikuma termiņu, privtpersonai pilnībā ir liegta iespēja īstenot savas tiesības valsts tiesās (šajā ziņā skat. iepriekš minētos spriedumus liet. *Barth*, 33. punkts, kā arī liet. *Iaia* u.c., 21. punkts).

52 Iesniedzītiesa uzskata, ka pamata lietās nolikuma termiņš ir sācies 1998. gada 1. janvārī un beidzies 2002. gada 31. decembrī, savukārt iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *van Calster* u.c. tika pasludināts tikai 2003. gada 21. oktobrī, tādēļ krietni pēc tam, kad bija beidzies pašais piecu gadu nolikuma termiņš. Tomēr minētais termiņa sākuma noteikšana 1998.

gada 1. janvārī, kā to pierāda prasības, kas Beļģijas tiesā tika celtas iepriekš minētajās apvienotajās lietās *van Calster* u.c., ieinteresētajām personām nav liegusi pilnībā iespēju īstenot valsts tiesā tiesības, kuras tām piemīt saskaņā ar Savienības tiesībām.

53 Ēmot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu lietā C-89/10 un trešo jautājumu lietā C-96/10 ir jāatbild, ka tādās apstākļos, kādi ir pamata lietā, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, neietekmē noilguma termiņa sākumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.

Par tiesāšanu izdevumiem

54 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šā tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanu izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti lietas dalībnieku tiesāšanu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

- 1) tādās apstākļos, kādi ir pamata lietā, Savienības tiesības pieauj piemērot piecu gadu noilguma termiņu, kas valsts tiesību sistēmā ir noteikts prasījumiem pret valsti, prasībām par tādā nodokļu atgāšanu, kuri tikuši samaksāti, pārkāpjot minētās tiesības, saskaņā ar “jauktu atbalsta un nodokļu sistēmu”;
- 2) Savienības tiesības pieauj tādā valsts tiesisko regulējumu, ar kuru apstākļos, kādi ir pamata lietā, privātpersonām tiek piešķirts ilgāks termiņš nodokļu atgāšanai no citas privātpersonas, kura ir iesaistījusies kā starpnieks un kura pirmās personas vārdā ir samaksājusi nodokļu valstij, lai gan, ja privātpersona šos nodokļu bētu tieši maksājusi valstij, šīs pirmās privātpersonas tiesības beigtos šākas atgāšanas termiņā, atkāpjoties no kopējo tiesību sistēmas par nepamatotu maksājumu atgāšanas prasībām, ja privātpersonas, kas darbojas kā starpnieki, faktiski var pieprasīt no valsts summas, kuras, iespējams, ir samaksātas citu privātpersonu interesēs;
- 3) tādās apstākļos, kādi ir pamata lietā, Tiesas konstatējums par to, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atpakaļejošais spēks nav saderīgs ar Savienības tiesībām, spriedumā, kas pieņemts, pamatojoties uz līgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, neietekmē noilguma termiņa sākumu, kas paredzēts valsts tiesību sistēmā attiecībā uz prasījumiem pret valsti.

[Paraksti]

* Tiesvedības valoda – holandiešu.